

Amsterdam, 14 augustus 2020

Aan: dhr. F. Grapperhaus, Minister van Justitie en Veiligheid

Betreft: Internetconsultatie *Wet seksuele misdrijven*

Geachte Minister Grapperhaus,

Atria, Kennisinstituut voor Emancipatie en Vrouwengeschiedenis is verheugd dat er met het *Wetsvoorstel seksuele misdrijven* stappen worden gezet richting de strafbaarstelling van alle onvrijwillige seks. Atria wijst er echter op dat de voorgestelde hiërarchische tweedeling in delicten – seks tegen de wil en verkrachting – niet in lijn is met internationale mensenrechtenverdragen en bovendien geen recht doet aan de slachtoffers. ***In plaats van het toevoegen van een extra delict aan de wet seksuele misdrijven, pleit Atria daarom voor aanpassing van het bestaande Artikel 242 (Verkrachting) om de volgende drie redenen;***

1. Bevriezing zorgt ervoor dat dwang of geweld niet altijd kunnen worden bewezen

Verkrachting is in Nederland een omvangrijk probleem, waarmee overwegend vrouwen te maken krijgen. Eén op de 10 vrouwen wordt eens in haar leven verkracht.¹ Jaarlijks komen er naar schatting 100.000 slachtoffers van seksueel geweld bij.² Verkrachting is het seksueel binnendringen van het lichaam onder dwang van (dreiging met) geweld of een andere feitelijkheid.³ Volgens Artikel 242 van het Wetboek van Strafrecht is er sprake van verkrachting wanneer dwang of geweld kan worden bewezen. Dit is echter lang niet altijd het geval, bijvoorbeeld wanneer het slachtoffer gedrogeerd is, of bevroest. Bevriezing, een automatische overlevingsreactie van het lichaam, komt vaak voor: 70% van de slachtoffers doet niets of werkt uit angst juist mee tijdens de verkrachting.⁴ Naast dat bevriezing het bewijzen van verkrachting bemoeilijkt, kunnen slachtoffers te maken krijgen met verwijtende reacties uit de omgeving, die het slachtoffer bevragen over het gebrek aan verzet. Dit leidt tot secundaire victimisatie. De lastige bewijslast en stigmatisering kunnen bijdragen aan een lage aangiftebereidheid en een laag aantal veroordelingen: van de 1.224 slachtoffers die zich tussen januari en oktober 2019 bij de politie meldden, deden er slechts 499 aangifte. Dit leidde slechts in 102 gevallen tot veroordeling van de dader.⁵

2. Tweedeling in delicten geeft verkeerd signaal af met betrekking tot hiërarchie in ernst

Atria is van mening dat door het creëren van een nieuw delict, met een lagere strafmaat (maximaal 6 jaar, tegenover 12 jaar voor verkrachting) een verkeerd signaal wordt afgegeven aan zowel slachtoffers als daders. Door een tweedeling in delicten te introduceren met verschillen in strafmaat, ontstaat een discutabele hiërarchie in ernst van vormen van onvrijwillige seks. En blijft het probleem van de bestaande verkrachtingswetgeving, waarin het dwangelement centraal blijft staan,

¹ Römken, R., de Jong, T., Harthoorn, H. (2014). *Geweld tegen vrouwen: Europese onderzoeksgegevens in Nederlandse context*. Amsterdam: Atria, kennisinstituut voor emancipatie en vrouwengeschiedenis.

² Centrum voor seksueel geweld, <https://www.centrumseksueelgeweld.nl/seksueel-geweld/>

³ Rutgers (2015), <https://www.rutgers.nl/sites/rutgersnl/files/PDF/whitepaper-seksuele-grensoverschrijding-en-seksueel-geweld15042020.pdf>

⁴ Möller, A., Söndergaard, H. P., & Helström, L. (2017). Tonic immobility during sexual assault—a common reaction predicting post-traumatic stress disorder and severe depression. *Acta obstetrica et gynecologica Scandinavica*, 96(8), 932-938.

⁵ Amnesty International (2020), <https://www.amnesty.nl/actueel/minister-grapperhaus-moet-onvrijwillige-seks-als-verkrachting-erkennen>

voortbestaan. Slachtoffers van onvrijwillige seks, die zich vaak, blijkens bovenstaande beschrijving, toch al niet serieus genomen voelen, wordt met deze tweedeling geen recht gedaan. Daarnaast komen daders er met de lagere strafmaat relatief makkelijker vanaf. Ook zij krijgen het signaal dat wat zij hebben gedaan minder ernstig is dan wanneer een slachtoffer zich expliciet verzet. Onvrijwillige seks of verkrachting is echter een mensenrechtenschennis en dient als zodanig erkend en bestraft te worden. De gradatie van de ernst van de situatie en daarmee de strafmaat, zou per casus door rechters bepaald moeten worden op basis van contextuele factoren, zonder dat vooraf al een tweedeling is gemaakt.

3. Internationale verplichtingen en trends: instemming moet kernelement zijn

Naast het signaal dat het invoeren van een extra, lichter delict afgeeft, is het huidige wetsvoorstel niet in lijn met internationale verplichtingen waaraan Nederland zich heeft gecommitteerd, zoals het Verdrag van Istanbul, inzake het voorkomen en bestrijden van geweld tegen vrouwen en huiselijk geweld, van de Raad van Europa. Dit verdrag vraagt om een aanpassing van het kernelement van verkrachting. In plaats van dwang – zoals nu het geval is – dient het verkrachtingsartikel te worden gebaseerd op bewijs dat van instemming sprake was c.q. dat het ontbrak. In het in januari uitgekomen evaluatierapport van Nederland, verzoekt GREVIO, het Raad van Europa-orgaan dat toeziet op de implementatie van het Verdrag van Istanbul, de Nederlandse regering dan ook met klem het instemmingselement op te nemen in de verkrachtingswet.⁶ Het gaat er hierbij om dat een slachtoffer aannemelijk moet kunnen maken dat van instemming met de seksuele activiteiten geen sprake was. Verschillende Europese landen hebben instemming reeds opgenomen in hun verkrachtingswet.⁷ Sinds de invoering van instemming als kernelement van de Zweedse verkrachtingswet in 2018, is het aantal veroordelingen van verkrachting met 75% toegenomen.⁸ Daarmee lijkt aanpassing van de verkrachtingswet niet alleen een krachtig signaal af te geven naar de maatschappij dat onvrijwillige seks een ernstig misdrijf en een mensenrechtenschennis is, maar tevens slachtoffers beter te beschermen door de kans op een daadwerkelijke veroordeling te vergroten.

Atria verzoekt daarom tot aanpassing van het bestaande Artikel 242, waarbij als kernelement van verkrachting *gebrek aan instemming* ingevoerd dient te worden in plaats van dwang. Hiermee vergroten we de bescherming en erkenning van slachtoffers en dragen we de ernst van verkrachting als mensenrechtenschennis beter uit.

Hoogachtend,

Dr. Kaouthar Darmoni,
Algemeen Directeur Atria, Kennisinstituut voor Emancipatie en Vrouwengeschiedenis

Voor vragen of opmerkingen, kan contact worden opgenomen met:

Dr. Jamila Mejdoubi (Projectleider Act4Respect)
E: j.mejdoubi@atria.nl
T: 06 472 69 645

⁶ GREVIO (2020), *GREVIO's (Baseline) Evaluation Report: on legislative and other measures giving effect to the provisions of the Council of Europe Convention on Preventing and Combating Violence against Women and Domestic Violence: the Netherlands*, <https://rm.coe.int/grevio-report-on-netherlands/1680997253>

⁷ België, Cyprus, Duitsland, Griekenland, Ierland, IJsland, Luxemburg, Verenigd Koninkrijk, Zweden.

⁸ Reuters (2020), *Rape Conviction Rates Rise 75% in Sweden after Change in the Law*, <https://www.reuters.com/article/us-sweden-crime-rape-law-trfn/rape-conviction-rates-rise-75-in-sweden-after-change-in-the-law-idUSKBN23T2R3>